

רבא אמר: כל שאיסור שבייה גורם לה, כגון הנשואה לכהן, שלולא שבייתה היתה מותרת לו — חייב לפדותה, שלכך נשתעבד לה מתחילה.

אבל אם איסור דבר אחר גורם לה, כגון הנשואה לכהן גדול — אינו חייב לפדותה, משום שלא נשתעבד לה מתחילה, כפי שבמזרת ונתינה אמרינן שלא נשתעבד לה מעיקרא.

סובר רבא שתנאי כתובה של ישראל וכהן שוין, אלא שכהן מוסיף ומתנה שאף אם תיאסר עליו מחמת שביה, לא תפסיד כתובת פדייתה.

לימא מחלוקת אביי ורבא — כמחלוקת תנאי היא!

שנינו בברייתא: המדיר את אשתו מליהנות ממנו — ונשבת, רבי אליעזר אומר: אף על לפי שסופו לגרשה מחמת הנדר, פודה אותה, ונותן לה כתובתה.

רבי יהושע אומר: נותן לה כתובתה — ואינו פודה.

אמר רבי נתן, שאלתי את סומכוס: כשאמר רבי יהושע שנותן לה כתובתה ואינו פודה אותה, האם דיבר דווקא כשהדירה ולבסוף נשבת, או שמא אף בנשבת ולבסוף הדירה אינו פודה, אף שמתברר שלא הדירה — אלא כדי להפטר מהפדיון?

ותמהינן: וכן נצר, יוצא לפי מה שביארנו עתה, שהתם, בברייתא השניה, קרי ליה מלך, והכא, בברייתא הראשונה, קרי ליה לפטים?

ואמרינן: אין. אכן כך. בברייתא הראשונה מדובר במלכות אחשורוש, ובן נצר גבי אחשורוש — לפטים הוא. ואילו בברייתא השניה מדובר בלסטים סתם, ובן נצר גבי לפטים דעלמא — מלך הוא.

שנינו במשנתנו: ובכהנת אהרין למדינתך וכו'.

אמר אביי: אלמנה הנשואה לכהן גדול, שקיימא לן לקמן [דף ק' ע"א], שאף על פי שאסורה לו, יש לה כתובה, וכן יש לה את אותן תנאי כתובה שהיא נוטלת ויוצאה [אבל תנאי כתובה שחייב בהם כשהיא תחתיו, כגון מזונות ורפואה, אין לה] — חייב לפדותה. שהרי אני קורא בה מה ששנינו במשנה: ובכהנת כותב לה בתנאי כתובתה: "אהרין למדינתך" [שאינו יכול להחזירה, שהרי אשת כהן שנאנסה — אסורה לבעלה], ואף תנאי כתובה זה של פדיון היא נוטלת ויוצאה.

אבל ממזרת ונתינה [ממזרת או נתינה] הנשואה לישראל, אף על פי שאף לה יש כתובה ותנאי כתובה שנוטלת ויוצאה — אינו חייב לפדותה⁽⁶⁷⁾, לפי שמתחילה לא נשתעבד לתנאי זה, שהרי אין אני קורא בה מה שכתוב לישראלית בתנאי כתובה: "ואותבינך לי לאנתו", שהרי אינו יכול להחזירן אליו.

— יש להן כתובה פירות ובלאות", והך פירות — היינו פרקונה, שהרי פרקונה תחת פירות!

67. הקשו התוס', הא אמרינן במס' יבמות [פ"ה ע"א]: "אלמנה לכ"ג כו' ממזרת ונתינה לישראל

שהיא גרמה לעצמה שתהא אסורה עליו, אם כן, כתובה מאי עבידתה, למה היא מקבלת כתובה?

ותו, הרי שנינו באותה ברייתא: אמר רבי נתן, שאלתי את סומכוס: כשאמר רבי יהושע שנותן לה כתובה ואינו פודה, האם כשהדירה ולבסוף נשבת דווקא, או אף בשנשבת ולבסוף הדירה, אף שיש חשש שהדירה כדי להפטר מפדיונה? ואמר לו סומכוס: לא שמעתי.

ואי מדובר דנדרה איהי וקיים לה, מה לי אם הדירה ולבסוף נשבת, מה לי נשבת ולבסוף הדירה, הרי היא זו שנדרה, ואם כן, לא שייך החשש שהוא יערים כדי להפטר מפדיונה!

אלא, לעולם מדובר דאדרה איהו [שהדירה הוא], ואבוי מתריץ למעמיה, ורבא מתריץ למעמיה.

אבוי מתריץ למעמיה כך:

אלמנה לכתן גדול — כולי עלמא לא פליגי דחייב לפדותה, שהרי אני קורא בה בין בתחילה, כשהתנה את התנאי, ובין לבסוף, בשעת קיומו של התנאי: "ואהדרינך למדינתך".

ממזרת ונתינה לישראל — כולי עלמא לא פליגי דאינו חייב לפדותה, שהרי אין אני קורא בה לא בתחילה ולא לבסוף "ואותבינך לי לאינתו", שהרי היא אסורה עליו מעיקרא!

ואמר לי: לא שמעתי דבר בענין זה, ונראין הדברים שדווקא כשהדירה ולבסוף נשבת אינו חייב לפדותה, דאי אמרת שאף בנשבת ולבסוף הדירה אינו פודה, אתי לאיערומי ולהדירה כדי להפטר מפדיונה!

מאי לאו, האם לא דווקא במדיר אשת כהן, דהיינו, בכהן שהדיר את אשתו — קמיפלגי, משום שאף על פי שנאסרה עליו בנדר, עדיין אני קורא בה "ואהדרינך למדינתך", ולכן אומר רבי אליעזר שפודה. אבל באשת ישראל, שאין אני קורא בה "ואותבינך לי לאינתו", אין פודה.

ואם כן, אבוי דאמר כרבי אליעזר, שפודה, ורבא דאמר כרבי יהושע שאינו פודה, והיינו משום שאיסור דבר אחר גרם לה!

ודחינן: לא. הכא במאי עסקינן, כגון שנדרה איהי [היא] — וקיים לה הוא את הנדר, דהיינו, או שאמר שיתקיים הנדר, או שהחריש ביום שמעו את הנדר — ולא הפר לה.

רבי אליעזר סבר: הרי זה כאילו הוא נותן אצבע בין שיניה לינשך, שהוא גרם לה שיתקיים הנדר, ולא יוכל לקיים "ואהדרינך לי לאינתו", ולכן חייב לפדותה.

ורבי יהושע סבר: הרי זה כאילו היא נתנה אצבע בין שיניה ונשכתה, שהיא גרמה לעצמה שלא יוכל הבעל לקיים "ואהדרינך לי לאינתו", ולכן אינו חייב לפדותה.

ותמהינן: אי היא נתנה אצבע בין שיניה,

הספיקו דמי הפירות שאכל לכדי פרקונה — לא פריק להו מדידה. עיי"ש.

ותירץ ר"י, דהתם פירש רש"י, דהך שיש להן פירות, היינו שאוכל הבעל משלהן. אבל אם לא

למדינתך" מחמת שביה, ולא רק מחמת דבר אחר. אבל לבסוף, אינו יכול להחזירה מחמת דבר אחר, דהיינו, מחמת הנדר.

וכן בישראל, מתחילה היה ראוי לקיים את התנאי של "ואותבינך לי לאינתו". אבל לבסוף אינו ראוי, שהרי אסרה עליו.

ובכך נחלקו: רבי אליעזר אזיל בתר מעיקרא, ורבי יהושע אזיל בתר בסוף.

שנינו במשנתנו: נשבות חייב לפדותה וכו'.

תנו רבנן: נשבות בחיי בעלה — ואחר כך מת בעלה, אם הכיר בה בעלה שנשבתה קודם שמת — יורשין חייבין לפדותה, שהרי נתחייב הבעל בפדיונה בחייו.

אבל אם לא הכיר בה בעלה שנשבתה עד שמת — אין היורשין חייבין לפדותה, שהרי הבעל לא נתחייב בחייו, ועל היורשים אין מוטל חיוב לפדותה.

לוי סבר למיעבד עובדא [לעשות מעשה] כי הא מתניתא [כפי מה שנשנה בבבלייתא זו].

אמר ליה רב: הכי אמר חביבי [רבי חייא, שהיה דודן]: לית הלכתא כי הא מתניתא, אלא אף אם הכיר בה בעלה שנשבתה קודם שמת, אין היורשין חייבים לפדותה. וכי הא דתניא בבבלייתא:

נשבות לאחר מיתת בעלה — אין היתומין חייבין לפדותה.

ולא עוד, אלא אפילו אם נשבות בחיי בעלה, ואחר כך מת בעלה — אין היתומין חייבין לפדותה, לפי שאין אני קורא בה עתה, לאחר שמת בעלה, את התנאי הכתוב בכתובה: "ואותבינך לאינתו".

מדיר אשת כהן, דהיינו, כהן שהדיר מאשתו הנאה, נמי — כולי עלמא לא פליגי דחייב לפדותה, דהיינו כמו אלמנה לכהן גדול, שהרי התנאי של "ואהדרינך למדינתך" יכול להתקיים בין בשעת התנאי, ובין לבסוף.

כי פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע, במדיר אשת ישראל, שבשעת התנאי היה ראוי לקיימו, שהרי יכול היה להחזירה אליו. אבל לבסוף אינו יכול להחזירה, שהרי הדירה ממנו. ובכך נחלקו:

רבי אליעזר אזיל בתר מעיקרא, דהיינו, אחר שעת התנאת התנאי, והרי אז היה יכול לקיימו, ולכן חייב לפדותה.

ורבי יהושע אזיל בתר בסוף, שאינו יכול לקיים התנאי, ולכן אינו חייב.

ואילו רבא מתריץ לטעמיה כך:

אלמנה לכהן גדול, וכן ממזרת ונתינה לישראל — כולי עלמא לא פליגי דאינו חייב לפדותה.

והטעם, בממזרת ונתינה, משום שאין ראוי לקיים את התנאי בין בתחילה ובין לבסוף, שהרי היא אסורה עליו.

ואלמנה לכהן גדול, אף על פי שיכול לקיים את התנאי של "ואהדרינך למדינתך", אין זה מחמת שביה, אלא מחמת דבר אחר, דהיינו, משום שהיא אסורה עליו.

כי פליגי — במדיר, בין אשת כהן, ובין אשת ישראל [דהיינו, בין שהבעל כהן, ובין שהבעל ישראל].

שבאשת כהן, בתחילה, בשעת התנאי, היה ראוי לקיים את התנאי של "ואהדרינך

ומוכח שאף על פי שאין השבאים דורשים יותר מכדי דמיה, אם הם דורשים יותר מכדי כתובתה, אינו חייב לפדותה!

ומתרצינן: רבן שמעון בן גמליאל תרי קולי אית ליה [שתי קולות הוא סובר בענין פדיון]:

א. אינו פודה אותה ביותר מכדי דמיה שהיא שוה בשוק.

ב. אף אם אין מדובר ביותר מכדי דמיה, אין חייב לפדותה ביותר מכדי כתובתה.

שנינו במשנתנו: לקתה חייב לרפאותה.

תנו רבנן: אלמנה שניזונת מנכסי יתומין, וצריכה רפואה — הרי היא [הרפואה] כמזונות, ונוטלת הם דמי רפואתה. לפי ששני דברים אלה, מזונות ורפואה — צרכי חייה הם.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: רפואה שיש לה קצבה — נתרפאת מדמי כתובתה, ואינה בכלל מזונות, שהרי מזונות — אין להם קצבה.

ואילו רפואה שאין לה קצבה — הרי היא

תנו רבנן: נשבות, וחיו מבקשין ממנו [מבעלה] עד פי עשרה בדמיה [דהיינו, פי עשרה מהדמים שהיא שוה לימכר בשוק], פעם ראשונה שנשבתה — פודה אף בסכום כזה⁽⁶⁸⁾.

אבל מכאן ואילך, אם רצה — פודה. רצה — אינו פודה, לפי שלא תקנו לה רבנן — אלא פדיון אחד⁽⁶⁹⁾.

נב-ב רבן שמעון בן גמליאל אומר: לעולם אין פודין את השבוין יותר על כדי דמיהם, מפני תקון העולם. דהיינו, כדי שלא יתרגלו השבאים להעלות את דמי השבוים.

ומקשינן: משמע מהברייתא, שלדעת רבן שמעון בן גמליאל, דווקא ביותר מכדי דמיה אין פודין את השבוים. הא בכדי דמיה — פודין אותם, אף על גב דפרקונה יותר על דמי כתובתה:

ורמינהי: נשבות, וחיו מבקשין ממנו עד עשרה בכתובתה, פעם ראשונה — פודה. מכאן ואילך, רצה — פודה, רצה — אינו פודה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם היה פרקונה כנגד כתובתה — פודה. אם לא — אינו פודה:

ותירצו, דאף להך טעמא, לא תקנו שלא יוכל אדם לפדות את עצמו ביותר מכדי דמיו, שהרי "עור בעד עור, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו" [איוב ב'], והכא אשתו כגופו, ולכן יכול לפדותה אף ביותר מדמיה. עיי"ש.

69. כך כתב רש"י. ומשמע מדבריו, דאם נשבות פעם שניה, אף בכדי דמיה אינו חייב לפדותה.

68. במס' גיטין, אהא דתנן: אין פודין את השבוין יותר מכדי דמיה, אבעיא בגמרא, אי טעמא משום דוחקא דציבורא, או משום דלא ליגרבו בהו טפי. והקשו התוס', תפשוט מהכא דטעמא משום דוחקא דציבורא, דהא אמרינן הכא דפודה אותה עד עשרה בדמיה! ואי טעמא משום דלא ליגרבו בהו טפי, אמאי מוסיף על דמיה?